

organisasjonslære

Om styrer og foreninger

foreningsrett

- Generell foreningsrett
- Hva er en forening
- Foreninger kontra andre sammenslutninger
- Foreningens formue og medlemmenes forhold til formuen
- Medlemmenes medbestemmelse - foreningsdemokratiet

juridiske personer

- Et rettssubjekt – altså en enhet som kan ha rettigheter og plikter
- Som ikke er en fysisk person
- Opptrer utad som en enhet
- Har sine egne midler, sine egne avtaler, og er noe annet enn menneskene som eier, driver eller danner den.

sammenslutninger vs andre jur personer

- En sammenslutning er enhver form for juridisk person som oppstår ved at to eller flere gjør noe sammen
- Det finnes andre former for juridisk person, for eksempel stiftelse, som mer er en selveiende formue
- For oss er det sammenslutning som er det interessante videre

Forening/selskap/samvirkeforetak

- En forening er en sammenslutning som har MEDLEMMER
- Mens et selskap er en sammenslutning som har EIERE
- Alternativt: foreningen er selveid, selskapet er eid av eierne
- Samvirkeforetak i utgangspunktet en forening, men ikke helt..

samvirkeforetaket

- Samvirkelaget er tradisjonelt en forening med medlemmer
- Samtidig har medlemmene økonomiske rettigheter i samvirkeforetaket, noe et foreningsmedlem ikke har i foreningen
- I motsetning til selskapet, der aksjonær har rettighet ut fra en eierposisjon (hvor mange aksjer) har samvirkemedlemmet rettigheter ut fra samhandling (hvor mye solgt til/kjøpt fra samvirkelaget)
- Kan vi kalle det en bastard?

Rettskilder

- «foreningsrett» er ulovfestet, fines ingen egen foreningslov
- Men finnes veldig god og utfyllende teori, for eksempel Geir Woxholts bok som også viser eldre praksis
- SA har samvirkeloven
- AS har aksjeloven
- DLS har selskapsloven
- Jusen er i det vesentligste sammenfallende

styringen av foreninger(og selskaper)

- Årsmøtet/generalforsamlingen
- Styret
 - Hvor henter styret sin kompetanse fra
 - Rekkevidden av styrets kompetanse
 - Styrets legitimitet utad
- Utvalg og arbeidsgrupper under styret
- Daglig ledelse

Stemmer

- Jussen er for alle praktiske formål sammenfallende, årsmøtedemokratiet bestemmer, og styret opererer innenfor rammene av formål, vedtekter og årsmøtets marsjordre
- En markant forskjell mellom selskapene (AS og DLS) på den ene side og foreningene (forening og SA) på den andre er stemmegivning per andel (aksje eller selskapsandel) kontra stemme per snute/medlem

Stemmer

- Her er et problem for mange utmarkslag
- Et forståelig ønske om stemmegivning ut fra andel av jaktterreng eller lignende innsatsfaktor
- Kolliderer med foreningsrettens og samvirkeovens bestemmelser om «ett medlem = en stemme»
- Ikke nødvendigvis et stort problem med de riktige vedtekter

Årsmøtet

- Årsmøtet er i bunn og grunn suverent
- Årsmøtet kan heller ikke overskride vedtektene
- Men kan endre vedtektene..
- Særlige krav til kvalifisert flertall for å endre vedtekter
- Formålsstridighet noe mer/annet enn vedtektsstridighet
- Kan kaninclubbens årsmøte beslutte at man heretter skal konsentrere seg om misjonsarbeid i Eritrea?

Styrets kompetanse innad - kilden

- «all makt» i sammenslutningen ligger i utgangspunktet hos eierne/ medlemmene i egenskap av årsmøte/generalforsamling
- Medlemmene/eierne utøver dog kun denne makten i egenskap av generalforsamling
- Fatter vedtak etter demokratiske prinsipper
- Varierende grad av krav til flertall(simpelt, kvalifisert, enstemmig)

Styrets kompetanse innad - kilden

- Årsmøtemodellen medfører at:
- Makt kun utøves ved selve årsmøtet
- Utenom ekstraordinær generalforsamling betyr det at makt utøves en gang i året
- Og den utøves kun av de som faktisk gidder å møte/sende iveri noen med fullmakt
- Derfor åpenbart at den gjengse avgjørelse gjennom året ikke treffes av årsmøtet

Styrets kompetanse innad

I realiteten styrer årsmøtet da via tre verktøy:

- Vedtektene
- Valg av styre
- Kan også avsette styre
- Vedtak i generalforsamling

Styrets kompetanse innad

- Styrets kompetanse er dermed vid
- Men begrenset av
- Vedtektene
- Årsmøtevedtak
- Spørsmål som etter vedtekt eller lov skal ligge til årsmøte
- Må også legges til grunn at «det ekstraordinære» må forelegges årsmøte

Styrets kompetanse innad

- Det blir derfor «styret som styrer»
- Selv om årsmøtet/generalforsamlingen er øverste organ
- Det er også verd å merke seg at kun styret har ansvar

Styrets oppgave

- Aksjeloven og samvirkeoven ramser opp konkrete oppgaver – grovt sett identiske for begge lover
- Generelt er styrets oppgave å arbeide for å «realisere foreningsformålet»
- Effektivere generalforsamlingens vedtak
- Effektivere vedtektene vedtatt av generalforsamlingen
- Informere generalforsamlingen

Styrets oppgave

- Etter samvirkeoven (og aksjeloven) skal styret:
- Forvalte foretaket og sørge for forsvarlig organisering
- Så langt det trengs fastsette planer og budsjett
- Holde seg orientert om den økonomiske tilstanden og sørge for at det blir ført fullverdig kontroll med virksomheten, regnskapet og formuesforvaltningen
- Styret kan iverksette de undersøkelser som kreves for dette

Styrets oppgave

- Styret har følgelig et ansvar for å til enhver tid ha kontroll på hva som er ståa i sammenslutningen, om det drives økonomisk forsvarlig, og om offentlige forpliktelser er oppfylt
- Alt som inngår i dette må styret selvfølgelig også ha kompetanse til å foreta seg uavhengig av årsmøtes innblanding
- Dersom årsmøte treffer vedtak som kolliderer med styrets ivaretagelse av egne oppgaver er fratredelse den naturlige konsekvens

Avgrensning mot daglig ledelse

- Styret kan i prinsippet overstyre daglig leder fullstendig
- Men hvorfor velger man da en daglig leder
- Aksjeloven og samvirkeloven unntar begge uvanlige, og uvanlig store eller viktige, spørsmål fra daglig leders kompetanse

Styrets legitimitet utad

- En ting er hva styret har lov til å foreta seg innad, en annen hvordan dette fremtrer utad
- Styret har legitimitet til å forplikte sammenslutningen utad
- Ideelt sett går kompetanse og legitimitet overens, men ikke alltid..
- Da kan det bli krøll...

Legitimitet utad

- Etter samvirkeoven § 92 representerer styret SAet utad og har signaturrett
- Aksjeloven § 6-30 har samme regel
- Samme prinsipp må gjelde for forening
- Altså – styret representerer sammenslutningen utad, og har adgang til å binde den utad
- Utgangspunktet er altså at styret binder, selv når det overskrider sin kompetanse

Overskredet kompetanse

- Etter samvirkeoven § 95 er SA ikke bundet av et kompetanse overskridende styre der motparten måtte forstå at kompetanse var overskredet, og det ville være stridende mot heder og god tro å fastholde avtalen
- Samme regel etter aksjeloven
- Bevisbyrden er sammenslutningens
- Samme regel må anses å gjelde for foreninger

Måtte forstå at...

- Hvorvidt en kompetanseoverskridende handling fra styret binder sammenslutningen
- Blir altså et spørsmål om handlingen ligger innenfor det som vanligvis kan forventes at et styre gjør
- Leie bort jakta i en litt i overkant lang periode for en litt i overkant lav pris?
- Gi bort sammenslutningens formue til foreningen «vern våre rovdyr»?

Måtte forstå at..

- Et styre skal dermed gå forholdsvis langt utenfor «det normale» før sammenslutningen ikke er bundet av styrets disposisjoner
- Motpart vil også vanligvis ha en berettiget forventning om at et styre har avklart sin egen kompetanse med eget årsmøte
- Forskjell på disposisjon som er naturlig del av vanlig drift og som ikke er det
- Selge forretningsbygg som er selskapets eneste driftsmiddel?
- Kontra selge forretningsbygg der selskapet til daglig investerer i og omsetter eiendom?

Styrets ansvar

- Ansvar overfor egen sammenslutning
- Direkte ansvar for styremedlemmer utad
- Offentligrettslig ansvar for eksempel skatteforpliktelser og andre offentlige forpliktelser

Styrets ansvar

- Styreansvaret er personlig
- Styremedlemmet har altså ikke aksjonærens eller medlemmets buffer i form av at krav må rettes mot selskapet – ikke aksjonæren
- På den annen side krever ansvar for styremedlem uaktsomhet
- Må ha opptrådt erstatningsbetingende

Styrets ansvar

- Foreningsretten er som nevnt ulovhjemlet, uten veldefinerte regler for styreansvar
- Aksjeloven § 17-1 sier at selskapet kan kreve erstatning av styremedlem(og andre) som i den posisjon har påført skade på selskapet
- Ikke tilsvarende regler i samvirkeoven, men samme prinsipp må gjelde

Styrets ansvar

- Må som påpekt være utvist uaktsomhet, en opptreden som er erstatningsbetingende etter alminnelig erstatningsrett
- Å ha «drevet dårlig» er ikke erstatningsbetingende
- Må være et brudd mot de forpliktelse som følger av vedtektene, det generelle styreansvar, eller forpliktelse etter for eksempel regnskapsloven

Forvaltningsplikt, tilsynsplikt, opplysningsplikt

- Styret har «latt det skure»
- Ikke utført sitt verv aktivt
- Ikke fulgt med på utviklingen i selskapet
- Ikke sørget for å gi årsmøte innblikk i ståa i selskapet

Formuessituasjon og likviditet

- Mye det samme som forrige foil
- Styret har latt kassa gå tom uten å foreta seg noe
- Unnløstelse av å begjære oppbud og dermed drift på kreditors regning er en av de mer praktiske måtene å komme i styreansvar på
- Straffehjemler for dette i konkursloven
- Kan tenke seg direkte ansvar overfor kreditorer i ekstreme tilfeller – styret lar selskapet ta opp lån som styret vet aldri vil kunne innfris

Ulovlig utbytte, kreditt, sikkerhetsstillelse

- En av de mer åpenbare måtene å komme i ansvar på
- Potensielt tapping av sammenslutningen

Ansvar overfor medkontrahent

- Ikke så praktisk for et utmarkslag
- Krever nok et nokså aktivt styremedlem
- Som påtar selskapet forpliktelse overfor motpart, og gjennom dels å ikke opplyse motpart om ståa i selskapet, dels å misligholde tidligere nevnte forvaltningsplikt påfører motparten et tap

Brudd på lojalitetsplikten

- Generelt, adferd der styremedlemmet har latt hensynet til andre enn sammenslutningen være bestemmende for disposisjoner foretatt som styremedlem
- Tildelt eget firma oppdrag fra sammenslutningen?
- Solgt sammenslutningens eiendom til seg selv for underpris?

Offentlige forpliktelser

- ..for i egenskap av styrets leder i Gullemarka SA ha unnlatt å sørge for at foretaket oppfylte...:
- Bokføringsplikt
- Plikt til å levere selvangivelse
- Forskuddstrekk
- Merverdiavgiftsoppgave
- Diverse miljøregelverk og mye annen moro
